

Szovátai Hírmondó

Önkormányzati tájékoztató

XII. évf. 126. szám 2014. október

Aki erőt mutat, csak az marad meg

Cotroceni

Nincs az az ember, itt, Erdélyben – máshol sem valószínű –, aki elhinné, hogy lehet magyar ember ennek az országnak az államfője.

Adódik a kérdés, hogy akkor időről időre, minden államfő-választáskor miért állít jelöltet a magyar közösség? Ő meg, ha tudja, hogy semmi esélye, miért vállalja el ezt államelnök-jelölti hálátlan, biztos bukással járó szerepet. Avagy ahogyan Sóvidéken könnyen mondják „miért bohóckodik”?

Aki már járt cirkuszban – van-e, aki még nem –, jót nevetetett a folyton fenékre huppanó bohócon mindaddig, amíg fel nem fedezte, hogy itt nem a fenékre esés a lényeg, hanem éppen az örökös talpra állás. Aztán egy kis elkomolyodás után nem a megjátszott balekság látványán érzett káröröm, derítette fel arcát, hanem az a felszabadító felismerés, hogy az élet minden végzetesnek, reménytelennek hitt helyzetéből van kilábalás, mindig fel lehet, és mindig fel is kell állni.

Mégsem a bohóc szerepét veszi magára, amikor egy magyar ember elvállalja a jelöltséget. Nem nevetetni akar sem fenékre eséssel, sem talpra állással. Nem szórakoztatni akar bennünket, még csak szórakoztatva nevelni sem, elvezetvén minket az előbb említett felismeréshez. Nyoma sincs itt a vidámságnak. De a sírásnak se.

A legkomolyabban gondolja, hogy részt kell vennie a soron következő államelnök-választáson. Nem azért, mert maga a jelölti státusz annyira megtisztelő lenne – láttunk már olyat, ahol az, hiszen rangos díjakra való jelöltség már önmagában is egy kitüntetés –, hanem mert nem csupán joga, de felelőssége is egy számottevő közösségnek, hogy oly módon is kifejezze identitását, hogy jelen legyen társadalmi-politikai életünk minden fontos eseményén és fórumán, és próbálja számára kedvezően befolyásolni az eseményeket. Akkor is, ha ez nem kecsegtet biztos sikerrel, ha a lakossági számarányok függvényében ezt csekély mértékben teheti.

Nem kétséges, vele együtt nekünk is részt kell vennünk. Bizony, ott kell lennünk minden választáson. Azon is, amely nem ad olyan lehetőséget, hogy könnyedén válaszszuk ki a jók közül a legjobbat, netán a rosszak közül a jót, de legalább a picivel is jobbat, akkor is, ha egyetlen lehetőséggel sem vagyunk elégedettek, egyiket sem érezzük a ma-

gunkénak, mert nem csupán a választás tényéről van szó, hanem adott esetben annál sokkal fontosabbról: hogy felmutassuk az erőnket.

Most éppen olyan pillanat van, amikor szinte kizárólagosan erről szólhat a választásunk. Felmutathatjuk erőnket. Felmutathatjuk, hogy vagyunk még néhányan, és nem hallgatunk meghunyászkodva, mint a sarokba állított gyermek, nem lapulunk otthon, vagy nem húzódunk félre érdektelenül – mondván, hogy „hagyjanak engem békén, végül is mi közöm hozzá?” –, amíg mások döntenek.

A politika – mint a dzsungel – könyörtelen, aki erős, csak arra figyelnek, csak annak az érdekeit veszik számításba, a gyengét megeszik, de legalábbis nemlétezőnek tekintik.

Hát ezért kell ott lennünk, ezért kell erősnek lennünk, és ezért kell erőnket minden egyes alkalommal megmutatnunk. Minden egyéb szempont csak ez után következhet.

Molnos Ferenc

Az igazat

Az íróember felelőssége a leírt szó, amely olykor igen nagy hatással lehet nem csupán az olvasóra, de arra is, aki azt papíron sosem látta, mert élővé lesz, és élő szóként elviszi, elmondja neki valaki.

Az újságíró is szavakkal dolgozik. Jó, ha komolyan és felelősségtudattal teszi. Ha a saját véleményét mondja, akkor is tudnia kell, hogy közösséget szolgálja, s ha ostorozza is, csak a javát akarhatja. Minden más megközelítés téves, hazug vagy akár álnok is. Különösen az, ha a más szájába ad valótlant. Ha egy kis tudatos szóferdítéssel, „félrehallással”, szövegkörnyezetből való kivágással olyasmit „mondatunk” el valakivel, ami nem igaz, mi más lenne, mint hamisítás? Mi más lenne, mint szándékos félretájékoztatás? Mi más lenne, mint hazug szavak varázsát használva, próbálni mások fölébe kerekedni? Mi más lenne, mint ármánykodás?

„Te jól tudod, a költő sose lódit:

az igazat mondd, ne csak a valódit,

a fényt, amelytől világlík agyunk,

hisz egymás nélkül sötétben vagyunk.”

– írta József Attila *Thomas Mann üdvözlése* című versében.

Az újságírótól sem várható el kevesebb, minthogy a fényt mondja, „amelytől világlík agyunk, hisz egymás nélkül sötétben vagyunk.”

Molnos Ferenc

A Polgármesteri Hivatal elérhetőségei:

Cím: 545500 Szováta,

Főút, 155 szám

Tel: 0265 – 570218

Fax: 0265 – 570524

E-mail:

secretariat@primaria.szovata.ro

Fogadóórák

Péter Ferenc polgármester:

– Kedd 11,00 órától;

Hegyi Mihály alpolgármester:

– Szerda 11,00 órától;

Domokos András jegyző:

– Csütörtök 11,00 órától;

Városházi anyakönyvi adatok

Bejelentett újszülöttek: Jakab Dávid Imre (szülei: Jakab Imre és Jakab Emma); Szabó Jennifer Zselyke (szülei: Szabó András és Bodor Szilvia); Bág Mihaela Erika (szülei: Bág Mihai és Bág Kinga Erika); Kacsó Zalán Bence (szülei: Kacsó Péter Levente és Fülöp Katalin); Tófalvi Ádám Balázs (szülei: Tófalvi Zsolt és Bíró Katalin Márta); Máté Cătălina (szülei: Máté János és Gábor Katalin); Orbán Balázs (szülei: Orbán Balázs Csaba és Orbán Kornélia);

Isten éltesse Öket!

Házasságot kötöttek: Szócs Miklós (Erdőszenygyörgy) – Csehi Eszter (Székelyudvarhely); Kabai Attila István (Erdőszenygyörgy) – Papp Erzsébet (Petőfi Sándor lakótelep E2/17 szám); Néma Ferenc Zsolt (Nyárádszereda) – Bokor Emőke (Gyár utca 11 szám); Truța Tudor Alexandru (Marosvásárhely) – Techereș Cristina (Virág lakótelep C1/5 szám); Salat Ernő (Május 1 utca 39 szám) – Kelemen Ella (Petőfi Sándor lakótelep J2/2 szám); Jeremiás László (Mester utca 25 szám) – Kacsó Katalin Főút 77 szám); Moldovan Lucian (Főút 187 A1/11 szám) – Kozma Adriana (Erdőszenygyörgy); Nagy Ferencz (Petőfi Sándor lakótelep E3/4 szám) – Veér Enikő (Székelyudvarhely);

Boldog házasságot!

Elhunytak: Czimbalmos Attila (1970) – Parajdi út 96 szám; Nagy Margit (1953) – Tavasz utca 39 szám; Groza Vuța Éva (1933) – Bekecs lakótelep; Nagy László (1938) – Hosszú utca 53 szám; Szikszai Árpád (1950) – M. Eminescu lakótelep D2/11 szám; Nagy Ferencz (1951) – Kopac utca 28 szám; Csortán János (1941) – Főút 87/A szám; Hărășan Victoria (1922) – M. Eminescu lakótelep K1/17 szám; Gálfalvi Katalin (1952) – Főút 192 szám, Mailát Lajos (1941) – Pacsirta utca 49 szám;

Nyugodjanak békében!

Önkormányzati határozatok

43. sz. Határozat – új gyűléselnök megválasztásáról;

44. sz. Határozat – Szováta Város 2014. évi költségvetésének kiigazításáról;

45. sz. Határozat – Szováta Városának az „Audit Mures” Egyesülethez való csatlakozásáról;

46. sz. Határozat – a városi katasztrófa elhárító (rohammentő és tűzoltó) alakulatok székhelyének otthont adó épület tetőtérének beépítését célzó munkálatok feladatfűzetének jóváhagyásáról;

47. sz. Határozat – Szováta Város Polgármestere végrehajtó apparátusa szerkezeti felépítése módosításának jóváhagyásáról;

48. sz. Határozat – a Szováta Város Helyi Tanácsát, a Város oktatási in-

tezményeinek vezető testületeiben képviselő személyek kinevezéséről;

49. sz. Határozat – Szováta Város oktatási intézményeiben dolgozó pedagógusok ingázási költségeinek fedezéséről;

50. sz. Határozat – az ANL program keretében épült lakások és a kedvezményes lakhatási körülményeket szabályozó keretszerződés módosításáról, tekintettel a beadott kérések elemzési és elbírálási eljárására, valamint a lakások fenntartására, kihasználására és bérbeadására vonatkozó kitételekre;

51. sz. Határozat – az Ifjúsági-tó üdülőközpont szervezési és működési szabályzatának elfogadásáról és jóváhagyásáról;

52. sz. Határozat – a „Környezetbarát alternatívák a mikro-vízierőművekre a he-

lyi közösségek számára” elnevezésű projekt társfinanszírozására;

53. sz. Határozat – több testvérvárosi település meghívásának elfogadásáról és a Helyi Tanács tagjainak kijelöléséről a hivatalos küldöttségek vezetésére;

54. sz. Határozat – Szováta Város Helyi Tanácsának a 64/23-12-2013 sz., a 2014. évi Helyi adók és illetékek meghatározásáról szóló Helyi Tanácsi Határozat módosításának jóváhagyásáról;

55. sz. Határozat – az országos nyilvántartásba nem veendő gépjárműveknek a Helyi nyilvántartásba-vételi, nyilvántartási és a nyilvántartásból való kiírását rendező szabályzat jóváhagyásáról;

56. sz. Határozat – egy helyi szabályzat jóváhagyásáról mely felállít egy kritériumrendszert, illetve rendezi és meghatározza

a város közigazgatási területén történt természeti csapások, balesetek, tűz- és egyéb rendkívüli esetek következtében nehézsorba jutott, kárt szenvedett személyek, családok számára nyújtandó támogatás mértékét;

57. sz. Határozat – sürgősségi, katasztrófa-elhárítási támogatás nyújtása;

58. sz. Határozat – az Általános Városrendészeti Terv érvényességét meghosszabbító, 27/2010 sz. Helyi Tanácsi Határozat kiegészítésének és frissítésének jóváhagyásáról;

59. sz. Határozat – a város lakosainak törvényes érdekeit védő Petíció jóváhagyásáról;

60. sz. Határozat – egy országos turisztikai információs központ létrehozásáról szóló 13/2012 számú határozat megváltoztatásáról;

Hotărârile Consiliului Local

Hotărârea nr. 43 – privind alegerea președintelui de ședință;

Hotărârea nr. 44 – cu privire la rectificarea Bugetului Local, aprobat pe anul 2014;

Hotărârea nr. 45 – cu privire la aprobarea aderării Orașului Sovata la Asociația Audit Mureș;

Hotărârea nr. 46 – cu privire la aprobarea documentației tehnico-economice pentru "Mansardarea Centrului de Intervenții SMURD – P.S.I";

Hotărârea nr. 47 – cu privire la aprobarea Organigramei și a Statului de funcții al aparatului de specialitate al Primarului Orașului Sovata;

Hotărârea nr. 48 – cu privire la aprobarea desemnării reprezentanților Consiliului Local în Consiliul de Administrație al Liceului Tehnologic „Domokos Kazmer” și al Școlii Generale „S. Illyes Lajos” Sovata;

Hotărârea nr. 49 – cu privire la aprobarea decontării cheltuielilor de deplasare al cadrelor didactice;

Hotărârea nr. 50 – cu privire la aprobarea Regulamentului privind cadrul, modalitatea și criteriile de analiză și soluționare a cererilor de atribuirea locuințelor pentru tineri construite prin A.N.L., administrarea, exploatarea și închirierea acestora;

Hotărârea nr. 51 – cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Lacului de agreement "Tineretului";

Hotărârea nr. 52 – cu privire la aprobarea cofinanțării proiectului "Alternativa ecologică la microhidrocentrale pentru comunitățile locale";

Hotărârea nr. 53 – cu privire la aprobarea trimiterii unor delegații oficiale în localitățile înfrățite și aprobarea cheltuielilor de deplasare;

Hotărârea nr. 54 – cu privire la aprobarea modificării și completării H.C.L. nr.64/23.12.2013, privind stabilirea impozitelor și taxelor locale pe anul 2014;

Hotărârea nr. 55 – cu privire la privind aprobarea Regulamentului pentru înregistrarea, evidența și radierea vehiculelor de pe raza Orașului Sovata, nu se supun înmatriculării ;

Hotărârea nr. 56 – cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la criteriile de acordare a unor ajutoare de urgență familiilor sau persoanelor singure aflate în situații de necesitate datorate calamităților naturale, incendiilor, accidentelor, precum și pentru alte situații deosebite;

Hotărârea nr. 57 – cu privire la aprobarea acordării unui ajutor de urgență;

Hotărârea nr. 58 – cu privire la aprobarea actualizării și completării H.C.L. nr.27/2010, privind prelungirea valabilității PUG – ul Orașului Sovata;

Hotărârea nr. 59 – cu privire la aprobarea măsurilor privind apărarea unor interese legitime ale locuitorilor din orașul Sovata;

Hotărârea nr. 60 – privind modificarea H.C.L nr.13/2012 cu privire la aprobarea proiectului și a cheltuielilor legate de proiectul „Crearea unui Centru Național de Informare și Promovare Turistică în localitatea Sovata”

Festivalul Dovleacului 2014

Asociația Turistică Sovata-Băi în colaborare cu Primăria Orașului Sovata a organizat în perioada 17-19 octombrie 2014 prima ediție a Festivalului Dovleacului. Datorită succesului pe care prima ediție a avut-o, organizatorii evenimentului ne asigură de o următoare ediție.

Succesul evenimentului în mare parte datorează atitudinea și entuziasmul copiilor și participanților. Pe această cale le mulțumim pentru decorațiunile frumoase, care a dat atmosfera de bază al festivalului.

Evenimentul a avut drept scop prezentarea obiceiurilor, tradițiilor și a diferitelor meșteșuguri în cadrul unei expoziții cu vânzare.

Pe parcursul celor trei zile ale evenimentului atmosfera a fost întreținută de mici întreprinzători, de meșteșugarii locali și din împrejurimi, de diferiți artizani, precum și de cântăreți, dansatori și formații artistice.

În ciuda vremii nefavorabile, programele au parcurs conform programului și au avut foarte multe ochi curioși care ne-au fost alături. Vineri a fost organizat competiția dovelacului în cadrul căreia preșcolarii și elevii claselor primare au expus decorațiile de toamnă pregătite în cursul săptămânii, elevii claselor V-VIII au sculptat la fața locului dovelcii oferite de organizatori, iar elevii claselor IX-XII au format echipe și s-au întrecut în decorarea unităților turistice din strada Trandafirilor. Seara s-au aprins lămpioanele din dovelac care a fost urmată de o petrecere a Dovleacului la Discoteca No Face.

Sâmbătă: Aroma Dovlecilor , în partea străzii Trandafirilor care era închisă circulației pe parcursul celor 3 zile a avut loc competiția gastronomică cu degustare de bucate din și cu dovelac, spectacole pe scenă: dansuri moderne și populare, trupe, cântăreți locali, expunere artizanat, degustare de vin și pălincă tradițională. Seara a avut loc aprinderea lămpioanelor din dovelac.

Festivalul a avut succes, a atras foarte mulți turiști, pentru care vă asigurăm, de o următoare ediție.

Prin această cale le mulțumim sponsorilor noștri:

SC BALNEO-CLIMATERICA SA, HOTEL ALUNIS, ELIXON MARKET, BRUTĂRIA SZÁNTÓ FÜLÖP, DOSA PRODCOM, LARIX, MOBILA SOVATA, DEAK TRANS, PENSIUNEA SANDY, HOTEL PACSIRTA****, RESTAURANT KALI, GRÜNESZ BAR.

Kiss Zsófia

A romániai Székelyföld autonómia statútuma

- 5. old.

(folytatás a szeptemberi számból)

VI. CÍM

A régió és a megyék pénzügyei

62. cikk

A régió bevétele a következőkből áll:

a) Adókból, illetékekből, hozzájárulásokból, más átutalásokból és jövedelmekből, valamint a jövedelmi adó bevételének részéből származó saját bevételek;

b) Az állami költségvetés bevételeiből leosztott részek;

c) Az állami és más költségvetésből kapott támogatások;

d) Adományok és szponzorizálások.

63. cikk

A régió költségvetésének megvalósítása az adóköteles keret megállapítására, valamint a vonatkozó adó és illeték szabályozó törvényekre, illetve a nyújtott szolgáltatásokból származó jövedelmekre és egyéb jövedelmek helyes felmérését alátámasztó adatokra alapszik.

64. cikk

A régió költségvetésének bevételebe kerül:

a) a régió területén megvalósított ingatlan elidegenítésből származó adó 50%-a;

b) a régióban működő cégektől begyűjtött hozzáadott értékadó a visszaütések után maradt részének 20%-a;

c) a régió közigazgatási egységeiben begyűjtött személyi jövedelmi adó 12%-a;

d) a Román Szerencsejáték Rt. által megvalósított nettó profit 50%-a, illetve a szerencsejátékokra kivetett adóból származó bevétel 60%-a.

65. cikk

Jellegzetes tevékenységi területeikön az illetékes tanácsok határozatai révén a régióknak és a megyéknek jogukban áll az országos adórendszerrel összhangban álló saját adórendszert bevezetni.

66. cikk

(1) A jelen statútumban szereplő hatáskörök finanszírozása érdekében a megyék költségvetésének bevételei kiegészülnek az állami költségvetés bevételeinek alábbi részeivel:

a) a megye területén létező objektumok koncesszionálásából és bérbeadásából származó jövedel-

mek 50%-a;

b) a megye területén eladott dohány- és energetikai áru után fizetendő jövedéki adó 50%-a;

c) a megyében működő cégektől begyűjtött hozzáadott értékadó a visszaütések után maradt részének 50%-a;

d) a tulajdon felhasználására kibocsátott engedélyekből valamint a különböző tevékenységek után befizetett illetékek 50%-a;

e) a közigazgatási tevékenység után kivetett illetékekből származó bevételek 50%-a;

f) a helyi adók és illetékek, a régióknak valamint más közintézményeknek járó illetékek kivételével begyűjtött valamennyi közvetett és közvetlen illeték 90%-a.

(2) A fent felsorolt százalékok a megyéket központi jogszabály vagy helyi közigazgatási rendelet alapján megillető, azok területén kívül található irodák/kihelyezett egységek által megvalósított jövedelmet is tartalmazzák.

67. cikk

(1) A Székelyföld területén keletkezett adók és illetékek begyűjtését a fennhatósága alatt álló struktúrákon keresztül a Csíkszeredai Regionális Adóhivatal végzi.

(2) A Csíkszeredai Regionális Adóhivatal a Brassói Regionális Adóhivatal átszervezése útján jön létre. A Csíkszeredai Regionális Adóhivatal Kovászna, Hargita és Maros megyékért, míg a Brassói Regionális Adóhivatal Fehér, Brassó és Szeben megyékért felel.

68. cikk

(1) A Székelyföld területén keletkezett adók és illetékek bevétele és begyűjtése érdekében a Székelyföldön kívüli székhellyel rendelkező kereskedelmi társaságok kötelesek a régióban nyereségközpontként működő munkapontot létrehozni.

(2) A bejegyzési nyilatkozatot a munkapontnak megfelelő körzetben illetékes hatósághoz kell benyújtani. Következésképpen, a munkapont a Székelyföld illetékes adóügyi hatósága által, a számára kibocsátott adószámlát kapja.

69. cikk

A Csíkszeredai Regionális Adóhivatal átveszi a régióban működő nagy adóbefizetők ügyeinek adminisztrálását.

70. cikk

A jelen Statútum által előírt

keretek között a megyéknek jogukban áll a helyi jellegű adózást szabályozni.

71. cikk

A kétnyelvűség követelményeinek való megfelelés érdekében bizonyos községeknek a Székelyföld megyéi további részesedést biztosíthatnak.

72. cikk

A községek törvény által előírt tevékenységének finanszírozása céljából a Székelyföld megyei tanácsai megfelelő pénzügyi eszközöket bocsátanak a megyei tanács elnöke és az érdekelt községek képviselői által közösen kijelölt községek rendelkezésére.

73. cikk

(1) A regionális végrehajtó testület vagy a megyei tanács elnöke által benyújtott költségvetési tervezet a regionális vagy megyei tanács határozattal fogadja el.

(2) A nevezett költségvetések különböző fejezeteit mindkét nemzeti közösség képviselőinek többségi szavazataival fogadják el.

(3) Az elfogadásukhoz kevés szavazatot kapott költségvetési fejezeteket három napon belül megvitatja a tanács által a tanács mandátumának teljes idejére e célból megválasztott négy tanácsosból álló bizottság, melyben mindkét közösség két általa jelölt taggal képviseli magát.

(4) A bizottság 15 napon belül tagjai szavazatának többségével jelentést fogad el, anélkül, hogy valamely tagnak döntő szavazata volna.

(5) A bizottság jelentését a tanácsosok abszolút többségének kell elfogadnia. Ha a szükséges többséget nem kapja meg, a jelentés visszakerül a bizottságba.

(6) A fenti eljárás a bevételi fejezetekre, a szóban forgó pénzügyi végrehajtást szabályozó törvényes rendelkezések alapján esedékes kiadások beruházási fejezeteire, valamint a szóban forgó intézmény testületeinek és hivatalainak rendes működését szavatoló fejezetekre nem alkalmazható.

(7) A (4) és (5) bekezdésben szereplő döntések az Alkotmánybírószámon nem támadhatók meg.

(8) A régió költségvetésének és költségvetési zárszámadásának elfogadásához minden egyes megye képviselőjében megválasztott tanácsosai többségének szavazata van szükség

VII. CÍM

Az állam, régió és megye közötti kapcsolat

74. cikk

(1) Románia Kormánya minden megyében prefektust nevez ki.

(2) Kovászna megye prefektusa egyben a Székelyföld prefektusa is.

75. cikk

A prefektus hatásköre:

a) A Románia Kormányától kapott utasítások alapján az állami hatáskörök a megyében való gyakorlását koordinálja, valamint felügyeli az illető szolgáltatások működését, az illetékes központi szervek hatáskörébe tartozó igazságszolgáltatás, honvédelem,

a Nemzeti Bank és a nemzeti vasúthálózat továbbá a regionális végrehajtó testület hatáskörébe tartozó szolgáltatások kivételével;

b) Felügyeli az állam által a megyék és helyi közintézmények szintjére delegált funkciók gyakorlását és közli a megyei tanács elnökével esetleges megjegyzéseit.

76. cikk

(1) A Regionális Tanács által elfogadott rendeletek törvényességét 30 napon belül Kovászna megye prefektusa ellenőrzi.

(2) A Székelyföld végrehajtó testülete által kibocsátott közigazgatási rendeletek törvényességét Kovászna megye prefektusa ellenőrzi.

77. cikk

(1) A prefektus a belügyminiszter előtt felel a közrend fenntartásáért.

(2) Ennek érdekében a közrendre és a nemzetbiztonságra vonatkozó jogszabályi előírások betartásával bevetheti az állami rendőrség és csendőrség erőit illetve más fegyveres erőket.

(3) A belügyminisztérium hatályos törvény által meghatározott hatásköre megmáshíthatatlan.

VIII. CÍM

A köztisztviselői karrier a Székelyföldön

78. cikk

(1) A Székelyföld megyében külön beosztások létesülnek az állami és megyei közigazgatás közhivatalnokai karrieri feladatkörök betöltésére.

A romániai Székelyföld autonómia statútuma

- 6. old.

Ezek a beosztások az illető közhivatal szervezeti felépítési szabályzata alapján jönnek létre azzal a céllal, hogy a szükséges munkaerőt biztosítsák.

(2) Az előző bekezdés előírásai nem alkalmazandók a közbiztonságot fenntartó belügyi adminisztratív személyzetre sem a Honvédelmi Minisztérium adminisztratív személyzetére.

(3) Az (1) bekezdésben megjelölt karrierbeosztások a két nemzeti közösség tagjai számára a megye lakosságának legutóbbi népszámlálási adatai alapján megállapított nemzetiségi arányai szerint férhetők hozzá. (4) A megyében élő nemzetiségi közösségek számára fenntartott beosztások az előző bekezdésben hivatkozott betöltése az állások megüresedésével párhuzamosan, lépésről lépésre történik.

(5) Az (1) bekezdésben megjelölt beosztás hosszú távú betöltése mindazon esetekben szavatolt, ahol a beosztás betöltése nem feltételez folyamatos kiegészítést.

79. cikk

Az előző cikk előírásai a bíróságokon, törvényszékeken, a táblabíróságon és az ezek mellett működő ügyészségeken dolgozó beosztottakra is alkalmazandók.

IX. CÍM

Az igazságszolgáltatás testületei

80. cikk

(1) A Marosvásárhelyi és a Brassói Táblabíróságok újraszervezése révén megalakul a székelyföldi, Marosvásárhelyen székelő Táblabíróság.

(2) Az (1) bekezdésben szereplő átszervezéssel a Marosvásárhelyi Táblabíróságnak hatásköre a Brassói Táblabíróság hatáskörébe többé nem tartozó Kovászna megyére is kiterjed.

81. cikk

(1) A Marosvásárhelyi Táblabíróság, továbbá a Kovászna, Hargita és Maros megyei törvényszékek, valamint e megyék bíróságainak bírái és ügyészeinek román illetve magyar közösségekhez tartozó személyeinek aránya egyenlő kell legyen az illető közösségek a hozzájuk tartozó területen lévő arányával.

(2) Az előző bekezdésben előírt arányokat a bírói és ügyészi állások megüresedésével párhuzamosan lépésről lépésre kell megvalósítani.

(3) Az elnököket a Legfelső Bi-

rói Tanács javaslata alapján az államelnök nevezi ki.

82. cikk

A székelyföldi magyar közösséghez tartozó bírák sorából választott egy bíró tagja lesz a Legfelső Bírói Tanácsnak és minden, a régiót érintő per tárgyalásán részt vesz.

83. cikk

Az államelnök által ráruházott hatáskörrel élve, az igazságszolgáltatási rendszer szervezésére vonatkozó érvényes jogszabályok előírásainak betartásával a régió elnöke kinevezi, menesztí vagy visszahívja a régióban működő mediátorokat.

84. cikk

A régióban székelő közigazgatási intézmények és hatóságok a különböző nemzeti közösségekhez tartozó polgárok egyenlőségének elvét sértő közigazgatási rendeleteit a regionális vagy megyei tanács a Marosvásárhelyi Táblabíróság mellett működő közigazgatási bíróságon megtámadhatja, a községek szintjén foganatosított intézkedéseket pedig az illetékes megyei törvényszékeken a magát sértettnek tartó nemzeti közösség tanácsosai csoportja, amennyiben annak többsége nehezményezi a sértést.

X. CÍM

Az Alkotmánybíróság által kijelölt ellenőrző tevékenység

85. cikk

(1) A jelen Statútum 52., illetve 73. cikkének előírásai megsértése nélkül a Alkotmány, a jelen Statútum vagy a nemzeti közösségek egyenlősége elvének megsértése miatt a régió vagy a megyék általános jellegű jogi normái az Alkotmánybíróság előtt megtámadhatók.

(2) A megtámadás joga Románia Kormányát illeti.

(3) A régió általános rendelkezéseit megtámadhatja ugyanakkor a régió valamely megyei tanácsa is, a megye általános rendelkezéseit pedig megtámadhatja a regionális tanács vagy a régió egy másik megyéjének tanácsa.

86. cikk

(1) Románia kormányának törvény erejű rendeleteit és sürgősségi törvényerejű rendeleteit azok a megfelelő tanácsban történt a jelen

Statútum előírásainak vagy a nemzetiségi kisebbségek védelme elvének megsértése miatti megvitatása után a régió elnöke vagy a megyei tanács elnöke megtámadhatja. A keresetet a Nép Ügyvédjének kell benyújtani, aki köteles az Alkotmánybíróságon óvást emelni.

(2) Amennyiben az állam valamely rendelkezése a jelen Statútumban a régióra vagy ennek megyéire ruházott hatáskört sérti, az érintett régió vagy megye kérheti, hogy az Alkotmánybíróság rendezze a hatásköri konfliktust.

(3) A keresetet a régió vagy a megyei tanács elnöke nyújtja be.

XI. CÍM

A magyar nyelv használata

87. cikk

(1) A román nyelv mellett a régióban a magyar nyelv hivatalos nyelvnek számít. Kötelező minden általános jellegű jogszabály kétnyelvű megfogalmazása, továbbá a kétnyelvűség kötelező minden olyan esetben, amelyet a jelen Statútum előír.

(2) A Székelyföld területén minden, oktatási, művelődési, lakossági nyilvántartási, telekkönyvi intézmény, valamint a Székelyföld területén működő egyéb hatóságok vagy kereskedelmi társaságok által kibocsátott oklevelet, dokumentumot, anyakönyvi kivonatot, jegyzői iratot, telekkönyvi kivonatot, számlát és bizonylatot román és magyar nyelven kell megfogalmazni, nyomtatni és kibocsátani.

(3) A Székelyföld területén megfogalmazott, nyomtatott és kibocsátott minden iratot az ország teljes területén hivatalos okiratnak kell elismerni.

88. cikk

(1) A polgároknak jogukban áll az általuk használt nyelvet megválasztani. A Székelyföld igazságszolgáltatási testületeivel, intézményeivel, közigazgatási testületeivel és hatóságával fennálló kapcsolatában minden személynek jogában áll a két hivatalos nyelv közül kiválasztani az általa használandót. E jog arra kötelezi az intézményeket, szervezeteket és közigazgatási struktúrákat, továbbá a közhivatalt betöltő magán jellegű entitásokat is, hogy a polgárokkal az azok által választott

nyelven kommunikáljanak.

(2) Az igazságszolgáltatási rendszerrel, a közigazgatási minisztériummal, jegyzői irodákkal és lakossági nyilvántartási irodákkal való érintkezés során minden jogi, jegyzői vagy állami nyilvántartó hivatali tevékenység során mindenkinek joga van a két hivatalos nyelv bármelyikét használni, továbbá joga van a Székelyföldön kibocsátott hivatalos iratokat az általuk megválasztott hivatalos nyelven kézhez kapni, anélkül hogy ez többletköltséggel vagy a használatos nyelv miatti késedelmes eljárással járna. A polgároktól fordítás nem várható el.

(3) A két nyelv a régióban lakcímmel rendelkező polgároknak szánt iratokon való használatát szabályzó rendeletekben előírt esetek kivételével, akár a széles közönségnek vagy több szolgáltatónak szánt személyes iratokon a két nyelv egyikének magában való használata elfogadott. A katonai típusú intézmények esetében a román nyelv az egyedüli hivatalos nyelv.

(4) A nyelvi opció jogának szavatolása érdekében a Székelyföldön állást igénylő bírónak, ügyésznek, jegyzőnek, kereskedelmi nyilvántartóban, lakossági nyilvántartóban, telekkönyvi hivatalban vagy az igazságszolgáltatás adminisztrációjában dolgozó hivatalnoknak a törvényes előírások szerint bizonyítaniuk kell, hogy mindkét nyelvet a tevékenységük kielégítő végzésének megfelelő szinten ismerik.

(5) A nyelvi opció jogának szavatolása érdekében, a minisztériumok és a központi közigazgatási hatóságok Székelyföldön tevékenységet folytató dekoncentrált szolgálatainak bizonyítaniuk kell, hogy alkalmazottaik mindkét nyelvet a szakmájuk gyakorlásának megfelelő szinten ismerik.

(6) A Székelyföldön lakcímmel rendelkező polgároknak jogukban áll írásban magyarul fordulni az Alkotmánybírósághoz illetve az igazságügyi hatóságokhoz. A hatóságok kötelesek ezeket az iratokat és azok teljes jogi érvényességét elismerni.

89. cikk

A régió közigazgatási testületeinek és hatóságainak a magyar polgárok irányában a magyar nyelvet, illetve a magyar helységneveket kell használniuk.

A romániai Székelyföld autonómia statútuma

– 7. old.

XII. CÍM

Záró és átmeneti rendelkezések

90. cikk

(1) Jelen Statútum az alkotmányos törvények esetében előírt eljárással módosítható.

(2) A jelen Statútum módosítását a regionális tanács is kezdeményezheti.

(3) A Románia Kormánya által benyújtott módosítási tervezeteket vagy a parlamenti képviselők, szenátorok által benyújtott törvénytervezeteket legfőbb két hónapon belül adandó jóváhagyás céljából a regionális és megyei tanácsoknak kell megküldeni.

(4) A pozitív jóváhagyási javaslatot regionális népszavazásnak kell alávetni.

91. cikk

(1) A 89. cikk rendelkezéseinek megsértése nélkül, Románia Kormányának és a régió végrehajtó testületének vagy az illetékes megye tanácsának közös kérésére a VI. CÍM rendelkezései egyszerű törvénnyel módosíthatók.

(2) A 27. és 47. cikk rendelkezései Románia Kormányának és a régió végrehajtó testületének vagy az illetékes megye tanácsának közös kérésére sarkalatos törvénnyel módosíthatók.

92. cikk

(1) A jelen Statútum alkalmazási normáinak illetve a regionális tanács és a megyei tanács által elfogadandó határozatok hatályba lépéséig a jelenleg létező állami hatáskörök érvényesek.

(2) A Románia Kormányának 6 tagjából illetve mindhárom megye 2-2 képviselőjéből álló 12 tagú bizottsággal való konzultálás után a jelen Statútum alkalmazási normáit Románia Kormánya határozattal fogadja el.

93. cikk

Az előző cikkben szereplő alkalmazási normákat a jelen Statútum hatályba lépésétől számított 6 hónapon belül kell elfogadni.

94. cikk

(1) A régió vagy a megye döntési illetékességéből kizárt, országos érdekű műemlékek és műtárgyak listáját a Művelődési Minisztérium állítja össze, a jelen

törvény hatályba lépésétől számított 6 hónapon belül.

(2) A jelen Statútum 17. cikkének alkalmazási szabályait a Tanügyminisztérium dolgozza ki, és Románia Kormánya fogadja el, a jelen törvény hatályba lépésétől számított 9 hónapon belül.

(3) Amennyiben az előző bekezdésben szereplő szabályokat nem fogadják el, a megyéknek jogukban áll a 17. cikkében szereplő intézmények működésére vonatkozó határozatokat fogadni el.

95. cikk

A romániai Székelyföld autonómia statútumáról szóló Törvény szövegének magyar nyelvű fordítását közölni kell Románia Hivatalos Közlönyében, valamint a régió hivatalos közlönyében.

96. cikk

(1) A jelen Statútum szerint megválasztott regionális tanács jóváhagyásáig a regionális tanácsot Kovászna, Hargita és Maros megyék jelenlegi megyei tanácsainak delegált tagjai alkotják, a következő arányban: Kovászna megye – 23 tag, Hargita megye – 25 tag, Maros megye – 29 tag.

(2) A jelen Statútum hatályba lépésétől számított 6 hónapon belül az előző bekezdés szerint delegált tanácsstagok közül megválasztják az átmeneti regionális végrehajtó testület tagjait.

(3) Az átmeneti regionális végrehajtó testület a jelen Statútum hatályba lépését követően országos szinten először megrendezett helyi választások alkalmával létrejött regionális tanács jóváhagyása nyomán választott, új regionális végrehajtó testület létesüléséig működik.

(4) Átmeneti regionális tanácsosi tisztük betöltésének idejére a regionális tanács tagjainak fel függesztik érvényes államhatalmi tisztségüket.

97. cikk

A Székelyföld autonóm régiói státusza kizárólag a Székelyföldön e kérdésben szervezett népszavazást követően, alkotmányos törvénnyel számolható fel. A népszavazás eredménye érvényesnek tekinthető, amennyiben a választói névjegyzékben szereplő személyek létszámának 50%-a azt megszavazza.

Egy tök monológja tökfesztivál előtt

Egy tökéletes napra virradtunk. Indáimban érzem a nap melengető sugarait. Aranyozott öltözékem tökösen gömbölyödik rajtam. Izgatottság remegtetni hatalmas leveleim. Tökfejemet kalap fedi, vigyáznom kell, csodás lényemből ne legyen sült tök. Csak itthon

ne felejtsek! Micsoda teljesítmény lenne, ha a legtokösebb lámpás az én személyemben díszelne! Abban reménykedem, hogy csodás formám meggyőzi a zsűrit, s nem bennem látják meg a szakácsok a tökéletes tökfőzeléket.

Érzem már, elkezdődött a nagy

kaland. Látom, vizlató szemek körbejárnak, finom kezek simogatnak, aztán csiklandozó kés döfködi az oldalam. Tök jó érzés ez. Most már bízom abban, hogy a lábastól megóvnak. Csak szép formákat faragjanak! Hadd ragyogjon piros fényben testem minden porcikája!

Szép a világ. Most idenéz ő, rám mosolyog, ruhám alá egy lobogó gyertyát dug. Fényáradat tölti el gömbölyűségem.

Töklámpás lettem?

Ragyog az arcom a fényben,

Tökösen mosolygok a sötétben.

Melegségem ifjakat csalogat,

Néma szám ijesztget sokakat.

Kisgyerek-sereget gyűjtök magam köré,

Ki boldogan sikongat, hogy én vagyok az övé.

Utcák sötétjét bearanyozom,

Hogy jelenségem sok örömet okozzon.

Lámpa vagyok. Igaz, töklámpa.

Én leszek e nap legszebb

csodája.

Györfi Andrea

XI. C

Tökfesztivál 2014

Volt egyszer egy Tökfesztivál Szovátán. Az első, de nem az utolsó. Amikor elkezdtük szervezni, akkor még bizonytalanok voltunk, de most már bátran ki merem jelenteni, hogy Szováta gazdagabb lett egy eseménnyel, egy visszatérő rendezvényt.

2014 október 17-én kezdődött, de az előkészületek már előtte pár nappal javában zajlottak, amikor az óvodák, iskolák úgymond megkapták a feladatokat, miszerint a gyerekek, szülők és pedagógusok kreativitását kihasználva kezdjenek el alapanyagokat gyűjteni és különböző őszihez kapcsolódó tárgyakat készíteni, mert a rendezvény első napján, majd ők kapják a főszerepet, és ezzel meg is adják az elkövetkező napok alaphangulatát. Hát mit ne mondjak kitétek magukért, amit ezúton is nagyon köszönünk az apró és szorgos kezeknek és irányítóknak, és elmondhatom hogy csak azok bánkódhatnak akik nem láthatták, mert ennyi mosolygó arcot mi nem láttunk szezonban a fürdőtelepen, mint a hétvégén. A nagyobbak már nem kaptak más feladatot, csak hogy a tökök faragására és egyéb alkotások elkészítéséhez szükséges eszközöket hozzanak magukkal, mert a szervezők által biztosított alapanyagokon élhetik majd ki a fantáziájukat. A licisek csapatokat kellett alkossanak és egy-egy vendéglátóegység külső dekorálását kapták feladatul, amelyet az egység tulajdonosával előzetes egyeztetés alapján valamilyen témához kellett kötniük. Azt hogy melyik csapat melyik vendéglátóegységet díszíti sorshúzással döntöttük el. Sajnos már a rendezvény első prograja esővel indult, de a lelkesedést nem tudta befolyásolni, így délelőtt 11 és délután 3 óra között több száz gyerek és fiatal diák, valamint

kísérőik töltötték meg a Rózsák útja lezárt szakaszát. Szorgosan faragtak, alkottak és díszítettek és mielőtt a délutáni eső eleredt, már kész volt dekoráció. A zsűri esernyők alatt járta végig a telepet és több szempontot figyelembe véve rangsorolta a díszített vendéglátóegységet, így a „Bukaresti cucci” azaz a Szandy Vendéglő, a Pacsirta Hotel**** és a Kicsigomba vitte az első 3 helyet. Akik díszítették: a XI. D. osztály TÖKMINDI csapata, a X. B. osztály TÖKÁSZ csapata és a IX. B. osztály TÖKKELÜTÖTTEK csapata voltak. Köszönjük és egyben gratulálunk nekik.

Este megpróbáltuk a töklámpásokat, ígéretünkhöz híven megvilágítani, de sajnos az

eső bekavart, viszont a látogatók ennek ellenére kíváncsian bejárták a sétálóutcát.

Szombaton kegyesebb volt hozzánk az időjárás, mert csak ritkán szakította meg a színpadi programokat, ahol helyi és környékbeli néptáncosportok léptek fel, úgy mint Veress Kálmán bácsi szovátai csoportjai, a sóváradai és a sófalvi néptán-

cusok. Őket váltva román népdalénekesek és táncosok, a Pinnocchio modern táncosai - akik nem csak a színpadon, hanem az utcán is eljárták speciálisan erre az alkalomra összeállított „madárijesztő”, táncukat-, Samu Imola éneke, a Szovátai Népi Játsházához ifjú zenészei valamint a Mezőhavas Népi Együttes és szőlőstáji szolgáltatták az alaphangulatot. Minden fellépőnek ezúton is köszönjük odaadó munkáját és a szép előadását.

A színpadi előadások mellett az érdeklődők különböző tökök ételeket kóstolhattak, amelyek egyrésze a helyszínen készült, de kivétel nélkül mindegyik tartalmazott tökököt. A másik érdekessége a lezárt útszakasznak a kézművesek népes sora volt, akik között olyan is akadt, aki a helyszínen is megmutatta a mesterség fortélyait, így a látogatóknak lehetőségük volt kipróbálni a fazekas korongot, a gyöngyfüzést vagy a szövőszéket. A termelők között a méhészek, szörpkészítők és természetesen a díszítőket termelők is részt vettek. Ezek mellett, hogy tel-

jes legyen az őszi hangulat, sült gesztenyét, sült sütőtököt, frissen préselt szőlőlevet (mustot) és forralt bort is kínáltak.

Este újra világítottak a töklámpások, és még mindig népes volt a lezárt utca.

Annak ellenére, hogy vasárnapra nem terveztünk programokat, örömmel láttuk, hogy kihasználják a lehetőséget és reggelibe újra tábort vernek a kézművesek, az árusok és folyamatosan érkeznek kíváncsiskodók, és a helyiek élvezik a sétát a lezárt útszakaszon.

A rendezvény sikeréhez mindenki hozzájárult, amit ezúton is köszönünk!

Nem tudom, hogy valakinek hiányzott-e valami, de nagyon sok elégedett lakost és vendéget, turistát láttunk és ezzel már el is értük egyik célunkat. Köszönjük a részvételt, a támogatást és a biztatást, cserébe ígérünk egy 2. Sövidéki Tökfesztivált, valamikor 2015-ben!

Köszönet a Tökfesztivál anyagi támogatóinak is!

Szovátai Fürdővállalat (Danubius), Alunis Hotel, Elixon üzlet, Larix, Mobila, Deak Trans, Dosa Prodcum, Grúnesz Bár, Szandy Panzió, Szántó Fülöp pékség, Hotel Pacsirta****, Káli Vendéglő.

Kiss Zsófia

A Székelyföldi Napok keretében

„Az idei Orbán Balázs-díjat olyan személyeknek ítelték, akik bebizonyították, hogy munka és család területén lehet sikeresnek lenni, ugyanakkor lehet közösségi feladatokat vállalni, társadalmunk jövőjének építésén, értékeink megőrzésén, hagyományaink ápolásán dolgozni.” – így fogalmazták meg a díjalapítók, a három székelyföldi megyei önkormányzat vezetői. Azaz, hogy csak kettő, mert a harmadik, Maros megye képviselőjében – mert a megyei elnök úgy irtózik, mint az ördög a szenteltvíztől, mindentől, ami székely – a települési önkormányzatok vették át ezt a szerepet.

Az elmúlt években már megszoktuk, hogy a székelyföldi összefogásban a szovátai önkormányzatnak és Péter Ferenc polgármesternek fontos szerep jut. A marosvásárhelyi kultúrpalotában október 13-án Péter Ferenc megnyitó beszédével indult az eddigiek legszebb, legfelemelőbb műsorral kísért díjátadó ünnepsége. Az alábbiakban ezt olvashatják.

Orbán Balázs nevének hallatán mindenekelőtt az jut eszünkbe, hogy a legnagyobb székelynek nevezték. Aztán a Székelyföld leírása című monumentális munkájára gondolunk, amely olyan történeti, néprajzi, régészeti, földrajzi és természetrajzi leírása e földnek, s egyúttal olyan dokumentumgyűjtemény, amely ma is kiindulópont bármiféle székelyföld egészére vagy egy kisebb részére, akár egyetlen településére vonatkozó tudományos vizsgálódásnak.

„A legnagyobb székely Magyarország újjászületésének korszakában látott napvilágot, akkor, midőn a legnagyobb magyar éppen írta a Hitelt, melyben ostromozta a múlt dicsőségén rágódókat, azért, hogy fölírassa a közszellemet, hogy hanyatló nemzetét dicsőbb életre eszmélje, hogy a kötelességérzetét s a munkakedvét fölébressze.” írta Szentmártoni Kálmán 1929-ben Orbán Balázs születésének századik évfordulójára kiadott könyvében.

A legnagyobb magyarra tett ezen megállapítás tökéletesen ráillik a legnagyobb székelyre is, hiszen Orbán Balázs egész munkálkodása, a politikai csakúgy, mint a tudományos, az általa használt „a néppel a népért” jelszóban foglalható össze. A szülőföldhöz és népéhez fűződő szeretete adott tartalmat életének. Érte járta be keresztül-kasul ezt a hegyes-völgyes tájat, érte fáradozott, érte aggódott, és érte lelkesedett.

Csaknem három évtizedes közéleti munkásságát is kötelességtudattal végezte. Arra törekedett, hogy népét magasabbra emelje, hogy ráébressze saját erejére, megmutassa neki önnön szellemi, kulturális értékeit, önbecsülésében megerősítse, és feltárja annak a földnek a gazdagságát, amelyen élnek, és amelyet őseik vére és verejtéke által a magukénak tudnak.

Orbán Balázs nem siránkozó és mások erőfeszítéseit lebecsülő, de cselekvő ember volt. Ha csak arra gondolunk, hogy a ki egyezést megelőző években, amikor még annyian és annyian az elvesztett szabadságharc és az azt követő retorzió fájdalmának bénultságába dermedtek, ő lelkesen bejárta az egész Székelyföldet és a Barcaságot, s kutatásainak eredményeit egy hat kötetes enciklopédikus műben hozta a nyilvánosságra, amely a mindenki által ismert címet viseli: A Székelyföld leírása.

A Székelyföldi Orbán Balázs-díj kör alakú, 70 mm átmérőjű, 4,5 mm vastagságú, kétoldalas ezüstből készült vert érme, amelyet emléklap és pénzjutalom kíséretében adományoznak a megyei önkormányzatok vezetői egy külön, erre az alkalomra szervezett ünnepségen a Székelyföld Napokon.

A Székelyföldi Orbán Balázs-díjat először a II. Székelyföld Napok keretében, 2011. június 8-án a Marosvásárhelyi Kultúrpalotában az önkéntesség jegyében adományozták Hargita megyéből Kovács Piroska nyugalmazott pedagógusnak, Kovászna megyéből Váncsa György sepsikőröspataki önkéntes tűzoltóparancsnoknak, míg Maros megyéből Simon Juditnak, a HIFA Egyesület elnökének.

Csak a kontraszt miatt kérdezem: hányan jártuk, járjuk be a majdnem mindenrová elvívó aszfalton ma Székelyföld településeit? No, nem a kutató alaposágával gondolom, hanem egyszerű turistaként, akár ki sem szállva az autóból, csak átsuhanva hegyek, völgyek egymást váltó során faluról falura, csupán csak egy röpke pillantást vetve mindenikre a gyorsan továbbszáguldó gépkocsi szélvédője mögül. Nincs időnk, nincs erőnk erre.

Orbán Balázs nem csupán az idejét, rejét szánta ránk, bőkezű adakozója volt közintézményeinknek. De nem a nélkülözhetőtől, a fölöslegetől adott nekünk. Mindenét adta. Így nem csoda, ha szegény bárónak nevezték, amikor meghalt.

Orbán Balázsnak a népéért, a székelységért való elkötelezettsége ma is példa mindannyiunk számára. Ezért választottuk egy olyan díj címéül a nevét, amellyel immár negyedik éve egy-egy Hargita- Kovászna- és Maros megyei személyiséget tisztelünk meg, mintegy elismeréseként nemzeti közösségünkért, Székelyföld értékeinek megőrzéséért végzett munkájuknak.

Az Orbán Balázs-díj kitüntetettjeit 2011-ben az önkéntesség megbecsüléseként, 2012-ben az aktív idősödés és a nemzedékek közötti szolidaritás jegyében, 2013-ban a Kós Károly-emlékévkapcsán választották ki a megyei önkormányzatok.

A díjat ez évben olyan személyeknek íteltük, akik bebizonyították, hogy család és munka összeegyeztethető, hogy a közösségi tevékenység vállalása a család mellett is lehetséges, mert nem egymást kizáró, hanem egymást kiegészítő, egy teljes emberi élethez szükséges tényezők, hiszen valójában csak egy nyugodt családi háttérrel lehet közösségünk építésén, értékeink megőrzésén, hagyományaink ápolásán eredményesen dolgozni.

Hamarosan megtudjuk, hogy kiket tisztelünk meg az ez évi díjakkal.

Kívánom, hogy fogadják őszinte megbecsülésünk jeleként! Ily módon is köszönetünket fejezzük ki figyelemre méltó, áldozatos munkájukért!

átadták az Orbán Balázs-díjakat

2012-ben Hargita megye díjazottja Beder Tibor tudós földrajztanár lett, akitől tanítványok százai tanultak hosszú éveken át nemcsak földrajzot, hanem a szülőföld szeretetét, emberséget. Kovászna megye önkormányzata Haszmann Pálnak, a csernátони muzeográfusnak, míg Maros megye Domokos Ilona tanítónőnek ítélte oda az Orbán Balázs-díjat.

2013-ban a IV. Székelyföld Napok keretében, a Kós Károly-emlékév kapcsán, Sepsiszentgyörgyön, a Bod Péter Megyei Könyvtárban Hargita megyéből az Országépítő Kós Károly Egyesülést, Kovászna megyéből a Keöpeczy Sebestyén József Műemlékvédő Társaságot és Maros megyéből az ARCUS Egyesületet tüntették ki.

Hargita és Kovászna megye tanácsa, a maroszéki önkormányzatokkal összefogva, negyedik ízben adományozza az Orbán Balázs-díjat azoknak a személyiségeknek, akik a Székelyföld fejlődéséért tevékenykedtek, akik elvülhetetlen érdemeket szereztek az egységes Székelyföld-kép kialakításában, a térség sajátos hagyományaira alapozott modernizációjában.

Kovászna megyéből Ráduly-Baka Zsuzsa református lelkész, Hargita megyéből Laczkó-Albert Elemér, Gyergyóremete község polgármestere, Maros megyéből pedig Ludescher László, a gyulafehérvári Főegyházmegyei Caritas szociális ágazatának a vezetője vehette át az elismerést az október 13-án, hétfőn a Marosvásárhelyi Kultúrpalotában, az V. Székelyföld Napok keretében megrendezett ünnepségen.

Ráduly-Baka Zsuzsáról Kisgyörgy Zoltán újságíró laudációjában így fogalmaz: „A legjobb pillanatban helyezte Erősdre a kedves, jól képzett lelkész asszonyt a püspök úr: felkarolta a maroknyi gyereksereget, s a vallásoktatás mellett valószínű iskolává alakította a kálvinista parókiát, ahol gyerekeivel együtt, hiszen öt gyerekkel áldotta meg a Fennvaló, mint igazi anya kezdett foglalkozni: legtöbben itt tanultak meg magyarul írni-olvasni, anyanyelvükön énekelni és imádkozni. Elismerő módon nyilatkoznak személyéről a falu román lakosai, Erősdön a »magyar egyház« egyenlő a magyarsággal – mondták!”

„Rend, fegyelem és minőség – ez a három kulcsszó rejti Laczkó-Albert Elemér sikerének titkát. Mert siker, ha valaki negyedik mandátumát tölti egy önkormányzat élén, és siker, ha munkája eredményeként Gyergyóremete a Gyergyói-medence legdinamikusabban fejlődő nagyközségévé vált: a több mint 6000 lakosú település az elmúlt tíz esztendő során korszerű arculatot kapott, szervesen ötvözték a fejlesztésben a hagyományt és a modernizációt” – írja laudációjában Sarány István újságíró.

Ludescher László „a Caritas strukturális átszervezését követően 2009-től a Főegyházmegyei Caritas szociális ágazatának a vezetője, hat megye – Fehér, Kolozs, Hunyad, Maros, Hargita, Kovászna – szociális munkáját koordinálja. Ebben a minőségében hozzájárult a Caritas tevékenységi palettájának a lényeges bővítéséhez, szakszerűsítéséhez, elsősorban a fogyatékos ellátás, korai nevelés-fejlesztés, családsegítés, romaprogramok és az önkéntes programok területén. Ágazati igazgatóként felel továbbá a Főegyházmegyei Caritas által működtetett öregotthonokért, valamint a vidékfejlesztési programért. Több száz önkéntessel, évi egymillió eurós költségvetéssel nagyon átfogó, színes tevékeny-

Ludescher Lászlónak a díjat Brassai Zsombor adja át

ségek és jelentős eredmények jelzik a végzett munka hatékonyságát” – áll a Tamási Zsolt, a Marosvásárhelyi Római Katolikus Gimnázium igazgatója által írt laudációban.

Az ünnepségen beszédet mondott Kelemen Hunor szövetségi elnök, az RMDSZ államelnökjelöltje is. „Mi, akik Székelyföldön élünk, határozottan állítjuk, hogy van elképzelésünk ennek a régiónak a jövőjéről. Vállaljuk örökségét, és megpróbálunk alkotó munkával hozzátenni ehhez. Van jövőképünk Székelyföldről, mert itthon maradtunk szülőföldünkön, magyar emberekként, vállalva és megélve mindazokat a sajátosságokat, amelyek minket meghatároznak: nyelvünket, vallásunkat, hagyományainkat, kultúránkat, egyszóval mindent, ami az identitásunkhoz szervesen kapcsolódik. És ragaszkodunk mindehhez, ezért azt szeretnénk, ha intézményes garanciák szavatolnák ezek megőrzését.

Tamás Sándor, Kovászna Megye Tanácsának elnöke köszöntőjében elmondta: „Háromszék és Hargita megye több éve működteti a Székelyföld-szörvány közösségépítő programot. Három éve nemcsak a megyén kívüli magyar szörványra, hanem a megyén belül is hatványozottan odafigyelünk azokra a településekre, ahol a magyarság lélekszáma 25 százalék alá csökkent. Székelyföld olyan, mint egy jó sütetű, éltető házikenyér. Azt is tudjuk azonban, hogy ha levágják a kenyérnek a karéját, akkor hamarosan megszárad a bele. Székelyföldnek csak együtt van esélye: a tömbben és a peremvidéken élőkre egyaránt szükség van.

Borboly Csaba, Hargita Megye Tanácsának elnöke beszédében elmondta, Székelyföld legrangosabb és talán legfontosabb eseménye ez a díjátadó ünnepség, és afeletti örömét fejezte ki, hogy a Székelyföld és a Székelyföldbe vetett hit mára megkerülhetetlen tényezővé vált. „Orbán Balázs kívánsága teljesülően van, a székelyföldi erőfeszítések meghozzák eredményüket” – mondta a Hargita megyei elnök köszönetet mondva kollégáinak azért, hogy „újra egyfelé húzunk”.

Brassai Zsombor, az RMDSZ Maros Megyei Szervezetének elnöke elmondta, sikerült bebarangolnia Maros megyét, amely csodálatos táj, látszik a fejlődés, ugyanakkor felhívta a figyelmet a szegénységre is. „A szociális gondokra is nagy figyelmet kell fordítani, ez a legnagyobb kihívása Székelyföldnek. Minden ember számít, senkiről nem mondhatunk le. Ennek érdekében cselekszik a Főegyházmegyei Caritas szociális ágazatának a vezetője, Ludescher László”

Önálló egyházközséggé lett, és beiktatták lelkészét

Mintegy félévszázados szórványlétből, majd leány- illetve társ- egyházközségi státuszából nemrég önálló egyházközséggé alakult a szovátai unitárius gyülekezet, és immár nem csupán gyönyörű temploma, de Varga Sándor személyében a gyülekezet által választott, püspöki kinevezéssel megerősített lelkésze is van.

Október 4-én a Bálint Benczédi Ferenc unitárius püspök részvételével tartott ünnepi istentiszteleten nyújtották át jelképesen a templom kulcsát Varga Sándornak, és iktatták be az új egyházközség új lelkészi szolgálatára. A szovátai testvérgyülekezetek képviselője is jelen volt, és köszöntötte az önállóvá vált gyülekezetet és az éppen beiktatott lelkészt.

Péter Ferenc polgármester, aki a Székelyföldi napok rendezvényei okán ma nem lehetett jelen, üdvözlét és jókívánságait küldte. Ebből idézek:

„Ezt a mai beiktatást szívesebben tekintem választás eredményének. Varga Sándor lelki vezetőjeként választotta ez a gyülekezet, és vice versa, Varga Sándor ezt a gyülekezetet választotta lelkészi szolgálata eszközének és célpontjának. Nem kétséges, hogy azzal a hittel tették, hogy jól választottak.

Azt kívánom, hogy soha meg ne feledkezzenek e választás felelősségéről, és a jövőben ehhez viszonyuljanak, ennek tudatában cselekedjenek! Kívánom, hogy soha ne csatlakozzanak ebben a választásukban!

Én azt hiszem, egy lelkész mindenkor nem csupán egy közösség része kell legyen, de annak összefogója, irányadója és hajtómotora is. És minden egyes keres-

ember számára egy közvetítő is, egy segítség, hogy ki-ki így vagy úgy megtalálja Istent.

Ha ebben eredményes lesz, örömmel mondhatjuk majd, hogy jó pappal áldott meg az Isten. Addig is higgyük el, hogy nem csupán ez a közösség, és nem csupán Varga Sándor választott, hanem Isten is választott!

Isten áldása legyen az új szovátai lelkész munkáján, és legyen ezen a közösségen! Kívánom, hogy a szeretet és az emberszolgálat jegyében, mindenkoron találja meg a jó együttműködés eszközeit más felekezetek tagjaival és lelkészeivel is, az önkormányzattal és mindazokkal, akik felelősséget éreznek a szovátai emberekért, mindannyiunk javára!” mf

Rövid történeti áttekintés

Akárcsak a kereszténység kialakulásakor, mi is kezdetben szórványgyülekezet voltunk, kis szigetecskék a más felekezetűek tengerében, mígnem egybekapcsolt bennünket a múlt század ötvenes éveitől Gál Jenő csókfalvi lelkész, aki összefogta a Szovátára költözött, vallásukhoz ragaszkodó híveket. Gál Jenő lelkész megjelenéséig a településünkön élő unitáriusok még szülőfalujuk közösségéhez kötődtek. De a lelkész kezdeményezésére karácsony, húsvét, pünkösd alkalmával és az őszi hálaadáskor először a hívek házában, majd a református templomban ünnepi istentiszteletek tartására is sor került.

„1969-től Bíró József unitárius lelkész folytatja az elődjétől örökölt lelkes munkát, s hogy ezt odaadással végezte, bizonyítja az 1971. évi esperesi vizsgálószerk jegyzőkönyve is, mely szerint a szovátai szórvány 55 lélekkel, ez évi 4 istentisztelettel jövőt ígérő közösségként van nyilvántartva.

1974-től Nyitrai Csongor, majd 1978-tól Kiss Mihály lelkészek gondozzák a szovátai unitárius közösség szellemi és lelki világát.” (Lázár Levente: A szovátai unitárius társegyházközség monográfiája, 2003. Kézirat, Csókfalva-Szováta, lelkészi iroda irattára).

Közösségünk első megbízott gondnoka Keresztély Nagy Krisztina volt. Hosszú időn keresztül e tisztséget. 1978-tól hitbuzgósággal Kiss Mihály beszolgáló lelkész idejétől Kuti László, majd dr. Nagy Endre látta el. Az utóbbi távozása után (1990) új gondnokot választottak a hívek, a közösség gondjait lelken viselő Gotthárd Domokost.

1986-tól Benedek Jakab csókfalvi lelkész végzi a szovátai, számbelileg állandóan növekvő leánygyházközség híveinek lelki gondozását. Ettől kezdve havonta két alkalommal tartanak istentiszteletet, ugyancsak a református templomban.

1999-től két gondnok viszi tovább a már társegyházközség világi részről való vezetését, és most már komolyan felmerülő templomépítés tervét, Fazakas János és Orbán Pál révén. Unitárius közösségünk életében kettejük gondnoksága és Lázár Levente lelkészi szolgálata jelentette eddig a legaktívabb, legcselekvőbb időszakot. A majdani templom számára az önkormányzat központi fekvésű telket biztosított, és nekifogtak a templomépítésnek. Így tehát Isten segédelmével, lelkes híveink támogatásával, lelkészünk, gondnokaink kimagasló hozzájárulásával, helyi és külső segítséggel az álom beteljesült. 2005. szeptember 25-én, az őszi hálaadás ünnepén, saját templomunkban szolgálhatta fel Lázár Levente lelkész az Úrvacsorai jegyeket.

Lázár Levente egyéves amerikai ösztöndíjas tanulmányútja idején a gyülekezet lelkészi szolgálatát Vass Mózes látta el.

Lelkesedésünk fokozódott. Azt kívántuk, hogy ha van unitárius közösségünknek egy 2011. október 8-án felszentelt Istenháza és 176 lelkes híve, akkor legyen önálló egyházközsége is.

Unitárius egyházközségünk önállósulhatott, és 2014. január elsejétől püspök urunk kinevezte, és általunk egyöntetűen megválasztott lelkészünk lehetett Varga Sándor.

Ahhoz, hogy mi önálló egyházközséggé váltunk, az út hosszú volt, erőt próbáló, de hitet erősítő.

Fekete Árpád

Magunk alatt a fát (14)

A 2013. év szeptemberi számunkban kezdődött sorozatunk, amelyben környezetünk rombolásának következményeire, életlehetőségeink gyors felszámolásának valóságára, a tragikus következményekkel járó éghajlati változások közelségére próbálom felhívni Önöket, de azt is számba vesszük, hogy milyen változásokra van szükség

Valamikor azt tanultuk, hogy a Föld legfontosabb oxigénforrásai az óceánok és az erdők. Ez a sorrend is rossz, hiszen ma már az óceánok a levegő oxigéntartalmának csupán mintegy 8 %-át állítják elő, és ez a szám rohamosan csökken. Csökken, mert sokmillió hektárnyi óceán fuldoklik a belékerült szeméttől, mérgezőanyagtól, amely maga is oxigénfogyasztóvá vált.

A Mexikói-öbölben elterülő 18 négyzetkilométernyi „ha-

gas koncentrációja miatt már nem lesz élet.

A Mexikói-öböl elhalásáért elsősorban műtrágyát okolják, amelye az esővízzel elsősorban a Mississippi-folyóba kerül, onnan pedig az öböl vízébe. Micsoda mennyiségekről lehet szó! A szakemberek 6,5 millió metrikus tonna nitrogén műtrágyáról beszélnek.

A jelenség nem egyedülálló, bár kisebb felületeken, a világ más részein is megtalálható. Ezek egyre nagyobb zavart keltenek az óceánok ökoszisz-

felfogásunkban, magatartásunkban, és milyen cselekvések vezethetnek az egyre közelebbi katasztrófa elkerüléséhez.

Tehát ökológiáról van szó, azaz egy világfelfogásról, amely a természet alkotó elemei közti összefüggéseket vizsgálja, azt, hogy valójában hol van a helyünk a minket is magába foglaló természetben. (mol)

Amazoni esőerdő

meglepő, hogy az esőerdők termelik az oxigénmennyiség legnagyobb részét. Ha figyelembe vesszük, hogy kettős haszonnal dolgoznak, hiszen az általunk kilehelt, mérgező gázból, a széndioxidból megkötik a szenet, és kibocsátják a számunkra nélkülözhetetlen oxigént, még jobban oda kell figyelniük rájuk. De még más nagyon fontos szerepet is el látnak a fák, hiszen biztosítva

a víz körforgását, elejét veszik a terület elsivatagosodásának.

A fák vízpumpaként működve szivattyúzzák leveleikig a talajból a vizet, ahonnan vízpáraként jut a légkörbe. Ha ezt nem tennék, nem képződhetnének esőfelhők, s esők formájában nem jutna újra víz a földre, s akkor fokozatosan kiveszne a talajt megkötő növényzet, s az játéka lehet az akadálytalanul fújó szélnek.

lott zóna” 1992-től 1999-ig megduplázódott. Itt a tenger vízben néhány kis oxigénfogyasztású baktériumon kívül már semmi sem él.

Mindannyian hallottunk a Holt-tengerről, amelynek sókoncentrációja olyan magas, hogy semmiféle magasabb rendű élőlény nem él meg benne. Ha ez a folyamat folytatódik, és minden jel arra mutat, akkor lesz majd Holt-óceánunk is, amelyben a szemét és mérgezőanyag ma-

témájában, és miattuk egyre kisebb mértékben vesznek részt az óceánok az „oxigéngyártásban”.

Az oxigéngyártók ma elsősorban a fák. Azt mondják, a faállomány a Föld tüdeje. Egy átlagos fa levélfelülete fajtától függően negyed hektártól másfél hektárig terjed. Viszont az esőerdő fái ennél jóval nagyobb felületű levélkoronát viselnek. Némelyikük a 15 hektárnyi felületet is elérheti. Így aztán nem is

Az olajfoltos Mexikói-öböl

(1.rész) Csortán Ferenc: Az arománok

A kezdetben legalább a városokban egységesnek tételezett ókori balkáni latinság a 6. századi avar, illetve szláv inváziók nyomán egymástól elválasztott, elszigetelt csoportokra szakadt. E csoportok a különben sem nagyszámú és nagy kiterjedésű síkságokról és dombvidékekről a magasabb hegységekbe szorultak. Valamikor már a Kr. u. első évezred második felében (talán a 6–7. századi balkáni szláv bevándorlás után) a jellemző gazdasági tevékenységük a pásztorkodó állattartás lett, illetve – a Balkán-félsziget sajátos domborzati feltételeiből fakadóan – annak egy különleges, „legelőváltó” (újkori szakszóval „transzhumáló”) változata. Ez azt jelentette, hogy voltak állandó téli szállásaik (az utóbbi évszázadokban szilárd, jól védhető kőházak), de kora tavasztól késő őszig több száz kilométeres távolságokat jártak be, nyájaikat legeltetve. Ebben az időszakban a teljes nagycsalád: három, netán négy nemzedék kelt vándorútra a Balkán nagy hegyvonulatainak a gerincein, útközben ideiglenes szállásokon élve. A juhászat megannyi feladatát kellett folyamatosan végezniük (például a sajtkészítést), és ezen kívül állandó fegyveres készenlétben voltak, védelmezve életüket, az állatokat és ingó javaikat az időjárás veszedelmeitől, a rablóktól és a vadállatoktól. Ez volt a férfiak dolga. Az asszonyoké a gyapjútakarók és szőnyegek, az egyéb textíliák készítése, a gyermeknevelés, illetve a nyári vándorlások során az ideiglenes, helyszínen talált faágakból készített szállások építése volt.

Ez a sajátos gazdasági tevékenység és létforma a szabadságnak igen magas fokát jelentette, nagy mobilitást, de a veszélyeknek való kitettségét is. A közigazgatás, illetve a „hatalom” legfeljebb a téli hónapokban érte utol őket, és nem lehetett az év folyamán folyamatosan adót szedni tőlük. Jellemző kötelezettségeik, sajátos adófajtáik voltak, mint a „juhötvened”, valamint a katonáskodás (több családnak kellett egy fegyveres katonát kiállítania). Az idők folyamán a legelőváltó pásztorkodás, valamint a fegyveres készenlét, illetve a katonai szolgálat meghatározó jellegzetességük lett a nyelvük, valamint a keleti kereszténységhez (ortodoxiához) való tartozás mellett. A velük szomszédságban élők vlachoknak nevezték őket, ők saját magukat (legalább is jelentős részük) armánnak („aromán”). Erre következtethetünk abból a tényből, hogy a 19–20. század folyamán a thesszáliai hegyvidéken, Epiruszban és a mai Macedónia területén élő utódaik többsége így nevezte-nevezi magát. A név kapcsolata a „román” (a. m. római) szóval tagadhatatlan.

A római hódítás óta a 20. század legelejéig a Balkán-félsziget (rövid időszakokat kivéve) nagy „transzkontinentális” – a római, a bizánci és az oszmán – birodalmak része volt. (Szintén birodalmaknak tekinthető a viszonylag nagy kiterjedésű, többnyelvű, többkultúrájú és rövidebb ideig fennálló középkori szerb, bolgár, illetve magyar állam is.) A Balkán-félsziget etnikai-nyelvi-vallási-foglalkozási közösségeinek („népeinek”, „törzseinek”), közöttük a vlachoknak is, ehhez a nagy kiterjedésű és igen változatos kultúrájú, de politikailag, közigazgatásilag hosszú időn át egységes térséghez kötődik a története. Általában egymással szomszédságban, vagy éppen összekeveredve, természetesen különféle akkulturációs hatásoknak, kölcsönös kulturális befolyásoknak is kitelve, amelyek azonban a középkorban sokkal lassabbak voltak, sokkal több időn át konzerválták az identitás megannyi összetevőjét, mint az utóbbi két évszázadban.

A legújabb korban, évezredek-évszázadok után hirtelen, a Balkán-háborúk (1912–1913) során államhatárok szabdalják fel a térséget. E határok nem voltak, nem lehettek nyelvikulturális határok, hanem a helyi „kishatalmak”, vagy a távoli nagyhatalmak politikai érdekei alapján vonták meg őket. Elsődleges következményük e sok évszázados gazdasági rendszer, illetve életmód válságba kerülése, majd gyakorlatilag összeomlása volt. (A balkáni vlachokon kívül két más, hasonló foglalkozású-életmódú közösség volt a térségben: a görög nyelvű, or-

odox szarakacsánok/karakacsánok, valamint a török nyelvű muszlim jürükök, mindhármat egyaránt sújtották e legújabb kori országhatárok.) A Görögországban, Albániában és Bulgáriában élő töredékeik fokozatosan feladták a pásztorkodást, le kellett települniük, és e folyamat harmadik lépése a többségbe való beolvadás lett.

A Balkánon az Európa és a világ más térségeiben megfigyelt nemzetépítési folyamatok ebben az újkorban, vagy éppen az utóbbi évszázadban-évtizedekben zajlanak, mintegy „laboratóriumi” közelségben, a szemünk előtt. Sok évszázados hagyományok, regionális tudatok, kulturális önazonosságok veszttek el, kisebbségi helyzetbe került etnikai csoportok fizikai pusztulásnak, netán gyors asszimilációnak voltak kitéve, vagy pedig el kellett vándorolniuk. És e mondat jelen időben is érvényes. E nagy és tragikusan megkésett történelmi váltás – amelynek eredményeképpen a mai délkelet-európai államhatárok kialakultak (és az Oszmán Birodalom, illetve a török etnikum szinte teljesen kiszorult Európából) – 19. századi előzményei a szerb, görög, bolgár, albán, román nemzeti emancipációs mozgalmakban, a Habsburg Birodalom bosznia-hercegovinai terjeszkedésében lelhetők fel. Vagy talán helyesebb, ha az ezek eredeténél található nemzeti eszme és ideológia 18. századi kezdeteit, a felvilágosodást számítjuk a Balkánon is a modernitás, a mai viszonyok kezdetének. (A megkésetttség okának pedig az Oszmán Birodalom és népei történetének sajátos vonásait tekintjük.)

Kis „vlach földrajz”

Ma hogyan határozhatjuk meg őket? Délkelet-európai országokban igen hosszú (és bizonytalan) ideje élő etnikum (népcsoport, illetve népcsoportok „hálózata”). Meghatározó jellegzetességük (volt) újlatin nyelvük (a mai román nyelvvel közeli rokonságban), valamint a görögkeleti (ortodox, pravoszláv) felekezethez való tartozás. Sohasem volt saját államuk, ami nemzetté alakulásuk kovásza lehetett volna. Csoportjaik újkori-mai létének minden megnyilvánulása, aspektusa problémás.

A középkori dokumentumok, úti beszámolók, illetve a Nyugat-Balkán egyes földrajzi nevei alapján a középkori Thesszáliában és Epiruszban, a Balkán-hegységben, Dalmáciában vagy Boszniában azonosíthatók az egykori nagyobb kiterjedésű vlach lakosságú területek. A 19. század második felében megindult céltudatos kutatások már jól körülírható és a középkoriaktól eltérő, általában kisebb területre kiterjedő földrajzi területekben, településeken találják a vlach-aromán lakosságot. E terek ma (a 19. század végétől napjainkig) a következők: a Pindosz- és a Grammosz-hegység a mai Görögország északi részében, Thesszália és Epirosz határvidékén, továbbá a Zagori-hegyvidék Epiruszban, Joánnina szomszédságában, e várostól északra. Szintén a történelmi Epiruszhoz tartozik a mai Albánia déli része; itt volt – Korçë városától nyugatra, a hegyek között – a balkáni vlachok 18. századi nagy gazdasági és kulturális központja, Moschopolis (ma a romokkal teli, pásztorok lakta Voskopojë falucska). Jelenleg Albánia-szerbe számos településen éltek-élnek vlachok, illetve asszimilálódott leszármazottaik. Moschopolis volt a központja annak a kereskedelmi és kézműipari hálózatnak, amely már a 17. század közepén létrehozta erdélyi (nagyszebeni majd brassói) kereskedő-kompaniáit. A város az 1740-es években élte virágkorát 60 ezer lakossal, kézműves céhekkel és kereskedelmi vállalatokkal, egy színvonalas oktatási intézménnyel („Új Akadémia”), nyomdával, több tucat kolostorral, templommal. Utólag visszatekintve eléggé rejtélyes, hogy mindez a görögösödést szolgálta, nem pedig a saját identitás kiépítését. A saját identitás „felfedezése” és felértékelődése a 18. század közepe táján kialakuló magyarországi kereskedőkolóniáikban történt meg, amint ezt később kissé bővebben is bemutatjuk.

– Délkelet-Európa rejtőzködő nemzete

A város 18. század végi pusztulása után az itteni lakosság nagy tömegben széttrajzott Délkelet-Európába, a mai Szerbia, Macedónia, Bulgária, Bosznia, majd a Habsburg Birodalom ausztriai és magyarországi területeire. Jelenleg 400 ezerre tehető egész Délkelet-Európában a nyelvüket még őrző arománok száma.

Eredetük, mint minden népé, bizonytalan. Kézenfekvő feltételezés, hogy a Krisztus előtti második évszázad végén kezdődő balkáni római hódítás és meggyökerezés során alakultak ki csoportjaik és nyelvük (római bevándorlók, valamint balkáni őslakók, illírek, trákok stb. keveredése során). Dolgozatunknak nem tárgya eredetük és korai történetük vizsgálata, de megemlíthetünk mégis egy, a 19. században elsősorban régészeti leletekre alapozott hipotézist: az úgynevezett „Jireček-vonalat”. E képzeletbeli határvonal a mai Albánia északi harmadától délre indul, eléri Serdica (a mai Szófia) városát, majd a Balkán hegység gerince mentén a Fekete-tengerig ér. A késő ókori Balkán kutatói szerint e vonaltól északra a latin, délre pedig a görög volt/vált a legelterjedtebb nyelv. Eszerint az aromán (illetve talán a román) nyelv (etnikum) kialakulásának helye e vonaltól északra lehetett. De nem mindenki fogadja el e „forogatókönyvet”, így a görög és a román „nemzeti tudományok” sem. Az előbbieket szerint a vlachok nem is vlachok, hanem „vlachofón hellének”, egykor ellatinosított görögök, jelenleg (sőt egész történelmük során) lojális hellén hazafiak. A román nyilvános diskurzus szerint az arománok (macedo-románok) a román etnikum (illetve jelenleg a román nemzet) tagjai, nyelvvaltozatuk (változataik) az egységes román nyelv négy „dialektusának” egyike, és a Dunától északra kialakult, latindák szintézis eredményeként létrejött nép tagjaiként vándoroltak a Balkán-félszigetre.

Az elnevezésük sem egységes, hiszen nevezik-nevezték őket vlachnak, macedonvlachnak (Görögországban), cincárnak (Szerbiában), macedóniainak („macedonean”, „macedoroman” vagy „machedon”), újabban „aromân”-nak (Romániában). A 18. század végén jelent meg az „aromán” (aroumain, aromanian stb.) név, majd terjedt el a tudományos világban a német Gustav Weigand monumentális monográfiája nyomán. A „vlach” az ókorban a kelták neve volt, majd a germán és a szláv nyelvekben a latin nyelvvaltozatokat beszélő népeké. (Köztudott, hogy ebből a szóból származik az olasz és oláh szavunk.)

Persze a ma aromán gyűjtőnévvel megnevezett etnikum sem egységes. Különálló csoporttudata, illetve többé-kevésbé sajátos dialektusa van (volt) a dél-albániai fărșerotoknak, a közép-albániai, Myzeqe-vidéki muzăchiari, az észak-görögországi grămoșteni csoportoknak, valamint a mai görög-macedón határ által kettévágott Meglen-Moglen falucsoport lakosainak. A megleniták dialektusa erősebben különbözik a másiktól, és itt jött létre a vlach településhálózat egyetlen muszlim közössége, Nanti, amelynek aztán az 1923 utáni görög-török lakosságcsere során távoznia kellett Törökországba (Tráciába). A vlach/aromán csoportok további alcsoportokra, törzsekre való „lebontását” Zef Mirdita, a Horvát Történelmi Intézet kutatója végezte el egy nemrég megjelent tanulmányában.

A vlach csoportnév jelentése valamikor, évszázadokkal ezelőtt megváltozott, „kitágult”, hiszen egy idő után (a Kr. u. második évezred második felében) már nem egy nyelv által meghatározott népcsoportot, hanem egyre inkább egy sajátos foglalkozású-kultúrájú (a nomadizálás miatt szinte állandóan mobilis, pásztorokodó-katonáskodó), és egyre inkább szerbül kommunikáló, jellegzetes szerb személynéveket viselő társadalmat jelentett. Így illeszkedtek be a balkáni oszmán katonai rendszerbe, keresztény segédcsapatokként, utak, hegyzsorosok, hidak őreiként. (E „fegyvernem” oszmán neve müszellem vagy martoloz, ebből származnak a magyar martalóc, valamint a görög armatolosz szavak.) A törökök által adott etnikai nevük (a „vlach” szó oszmán változata) az iflak.

Vlach” néven érkeztek be nagy tömegek a 17. század közepén a

Habsburg Birodalom közigazgatása alatti Horvátországba, ahol aztán a határőrezredek autonóm területein telepítették le őket, ott adtak nekik privilégiumokat (például Krajinában). A 20. század végéig (illetve egy töredékük mindmáig) a horvátországi szerb kisebbséget képezték-képezik. A „vlachok” Magyarországon is megjelentek a hódoltság korában, általában azokon a településeken, ahol erődítmény, vár, illetve oszmán helyőrség volt. E szerb lakosságot (Pest, Szeged, Arad, Várad, Borosjenő, Eger, Temesvár későbbi szerb városi polgárságának elődeit) a 18. század folyamán már hiba lenne vlachnak (balkáni románnak) tekinteni, de életmódjuk, kollektív autonómiájuk intézményei és sajátosságai egyértelműen a hajdani vlachok öröksége.

Meg kell említenünk néhány (latin eredetű, illetve a mai románokkal rokon) balkáni népcsoportot, amelyek nem tartoznak dolgozatunk tárgyához. Ezek a következők.

– Az Isztriai-félsziget közepének néhány hegyvidéki falujában élő, eltűnően levő „isztrorománok”.

– Az adriai tengerparton, Isztria és a Kotori öböl között egykor élt dalmátok (nyelvük utolsó beszélője a 19. század végén halt meg).

– A dalmát tengerpart közelében levő hegységekben a középkorban jelen lévő „morlakok”. Görög eredetű nevük (mavrovlachos) jelentése „fekete vlach”, vélhetően fekete gyapjúöltözékük miatt kapták azt. (Más magyarázat szerint a név szláv eredetű, jelentése „tengeri olasz”). A 18. században nyugati utazók még találkoztak velük, utóbb elvándoroltak- elenyésztek, ottlétük emlékét néhány földrajzi név őrzi (Durmitor, Párlitor, Bucur, Ursul, Rätunda, Visitor).

– A Timok folyó (a Dunának a Vaskapu közelében levő jobboldali mellékveze, jelenleg az alsó szakaszán szerb-bolgár határfolyó) vízgyűjtő medencéjében élő nagyszámú népességnek is a mai neve „vlach”. A 18. században települtek ide a mai Olténia területéről, dialektusuk egyértelműen ama táj népnyelvének egy archaikusabb és szerb átvételeket tartalmazó változata. A szerb államiság újkori története során mindig megkülönböztették őket a „cincároktól”, a mai Albániából, Észak-Görögországból vagy Macedóniából származó (aromán) pásztoroktól-kereskedőktől.

– A mai Vajdaságban, a Duna és a mai szerb-román határ között élő román kisebbség. Eredetében, nyelvében és önazonosság-tudatában azonos a bánági románsággal, amelytől a trianoni békeszerződés értelmében megvont határok választották el. Persze az a tény, hogy a 20. század folyamán egyazon állam határain belül egymással rokon (e közösségek, illetve az anyaország hangadó értelmisége szerint azonos) népcsoportok élnek, és eltérő néven nevezik őket, mi több, a helyzetük, kezelésük is eltérő – és ez erősen meghatározta-meghatározza identitásukat, a felettük gyámkodó hatalmi-közigazgatási központok és saját elitjeik, (ha vannak) reprezentatív szervezeteik magatartását –, bizonyos helyzetekben feszültségeket is okozhat. Nemzet? Nem. De ott van valamiképpen minden újkori-jelenkori balkáni nemzet „biológiai anyagában”, történelmében, megannyi kulturális hagyományában. Alkalmassint ugyanazon eredetű-hagyományú, de a 19–20. századi új határok különböző oldalaira került csoportjai ma eltérő nemzetek tagjai: görögök, albánok, szerbek, horvátok, bolgárok, románok. Ámbár e szétszakadás annyira friss esemény, hogy a fenti nemzetekbe beolvadt hajdani vlachok egy része még számon tartja közös eredetét, családi gyökereit. Jó pár hajdani vlach származék ma magyar vagy osztrák, amint erről is szólunk a továbbiakban. A balkáni vlach-aromán etnikum kisebb-nagyobb csoportjai, szórványai megtalálhatók Görögországban, Macedóniában, Albániában, Romániában, Szerbiában valamint több nyugati államban (USA, Németország, Franciaország, Nagy-Britannia), ahol megannyi kulturális egyesületük van, és kiadványokkal, illetve – manapság természetesen – honlapokkal rendelkeznek a világhálón.

Ezek a székelyek

Már régóta nem kutyasétáltatás, amit még mindig annak nevezek. Jobb híján ez az elnevezés maradt azon a bonyolult műveleten, ami arra szolgál, hogy öreg barátom a tagjait megmozgassa a friss levegőn, és arra alkalmas helyen szükségét elvégezze. Mások is így mondják, „sétálgatnak, sétálgatnak”, mert jobb kifejezés nem ugrik be arra a türelempróbáló és roppant fárasztó szelíd hívogatással, kétségbeesett könyörgéssel, ideges noszogatóssal vagy éppen haragos vontatással járó valamire, amit mi ketten együtt olykor sokak szórakozására szolgálhatunk.

Aggastyán már a kutyám, roskatag és csökönnyös. Nehéz kimozdítani öreges tempójából. Másnak nem is sikerül csak egy-egy vékonydongájú cafkának illetve riválisnak nézett hímnek. Akkor megelégnék, korát meghazudtoló fürgeséggel mozdul. De ez csak egy pillanatra tart, hamar kimerül, s az útszélen pihenésképpen hátsójára ereszkedik vagy leheveredik.

Most is ezt teszi, miután kistudírozta az útszéli gyep valamennyi illatkeverékét, kiolvasta előtte erre járt kutyák hátrahagyott üzeneteit, pihenésre rendezkedik be. Egyelőre még csak ülőhelyzetben, fejét magasra tartva, hogy messzire lásson.

Nem törődik velem. Azzal sem, hogy elég furán nézek ki most így, pórázsal a kezemben, amikor ő éppen szoborrá merevedett. El is szégyellem magam, leakasztom róla a pórázt, alkalmi arra járónak nehogy úgy tűnjék, hogy most éppen engem ugrat. Semmi gond, ezúttal én sem sietek, míg ő pihen, erőt gyűjt, nézelődik, elengedhetek néhány gondolatot, hadd fussanak kedvükre előre, írják le a maguk szokásos kacskaringóit.

Most éppen az foglalkoztat, mit mondjak el olvasóimnak a közlegő elnökválasztásról, amelyről sokan azt hiszik, hogy minket nem érint, semmi közünk hozzá, hogyan szóljak értelmesen a fejükhez, miként járjam körbe a témát úgy, hogy őket érzékenységükben valahogy ne sértsem, de attól keményen kifejtsem határozott álláspontomat.

Szobrozó kutyám rám sem néz, de tudom, neki erről semmit sem kell magyaráznom. Legfeljebb arról, hogy nem ülhetünk itt a világ végezetéig, előbb-utóbb el kell indulnunk, mert vár ránk még egy jókora kör, amit be kell még sötétedés előtt járunk. Sokmindent megvitattam én már vele, s tapasztaltam, hogy ahol nincs neki ellenérdeke, hosszabb szövegelés, sőt, akár szavak nélkül is el tudja fogadni a nézőpontomat. Mint ha csak maga is ott futkorászna a gondolataimmal, általában pontosan tudja, mi jár a fejemben.

Most nem néz rám, így szeméből nem olvashatom ki a véleményét. Lehet, hogy nem akar beleavatkozni, oldjam meg magam a gondomat?

Ebben pillanatban tűnik fel egy ismerős alak. „Sétáink” során gyakran látom őt. Csoszogva, gyakran meg-megállva jár

arra, amerre mi. Egészségügyi sétának mondaná, de az övé sem „sétább” a mienknél. Lábait a földön csúsztatva egészen aprókat lép, merev arccal előre tekint, és nem mindig hallja meg a köszönésemet. Most viszont egyenesen felém tart. „Na, éppen valami mondanivalója akadt számomra, talán éppen ő hozza a választ, amelyet makrancos kutyám ezúttal megtagadott”, gondolom. De ez csupán egy futó gondolat volt, igazából semmi jóra nem számítok, csakis valamiféle berzenkedésre, csakúgy mint nagyon sok mástól, aki úgy véli, nekem kell elmondja minden bánatát, rám öntse panaszát, képeembe vágja kemény kritikáját, illetve nyomatékosan közölje eredeti javaslatát, jobbitó szándékát. Szóval mindent, ami a hivatallal, ezzel a várossal, elhelyezkedési nehézségekkel, fizetésekkel, kivándorlással s egyáltalán a világegyetemmel kapcsolatban a fejét vagy a szívét megjárta. És én ilyenkor meg sem merem kérdezni senkitől,

hogy miért teszi, mert annyira nyilvánvaló a tény, ha annyit jártatom a számat a legkülönbözőbb dolgokról, akkor illetékesnek is kell lennem mindebben, akkor felelősséget is kell viselnem mindezért, és különben is az a dolgom, hogy a mások gondját, baját ha megoldani nem is tudom, legalább meghallgassam.

Visszafogott várakozással állok az útszélen, mert nem tudhatom mire számítsak, most mit kapok, milyen terhet akaszt a nyakamba, miért tesz felelőssé, mit ró fel nekem. Vele még nincs ilyen tapasztalatom, ez az első alkalom, hogy számomra mondanója akadt. Arckifejezéséből viszont máris látom,

hogy nem fog kímélni. Nem is teszi, kerülgetés nélkül, nagy indulattal egyenesen a közepébe vág:

– Na, hallja, hogy ezek a székelyek...

– Mi van a székelyekkel? – kérdezem óvatosan, mert a székelyekkel mindig van valami.

– Ezek a székelyek a magyar himnuszt énekelik.

Tudom, hogy megbotránkozottató a dolog, miért is nem érik be a sajátjukkal. Magam is láttam olyat, hogy három himnuszt is énekeltek, köztük éppen a magyart is.

– Főbe lőném az egészet – teszi hozzá teljes elszánással.

– A székelyeket? – kérdem én bárgyú képpel.

– A székelyeket... az egészet.

Ha már így kiborította a saját fajtája, nem tudom, mit mondhatnék neki. De nem is kell, ő sem kíváncsi a véleményemre. Csak elmondta, mi szúrja a begyét, és csoszog is tovább.

Az imént még azon törtem a fejem, miként magyarázzam meg olvasóimnak, másokkal együtt remélhetőleg neki is, hogy mindig és minden körülmények között nekünk össze kell fogunk, minden választást felhasználnunk arra, hogy erőnket megmutassuk. Lám, itt volt a jó alkalom, éppen hozzám fordult egy ember, és én elmulasztottam a lehetőséget, hogy külön elmondjam neki, amit el akartam mondani mindenkinek.

Kutyám kegyeskedik tovább menni. Ismerősöm nem messzi már másvalakinek vágta oda indulatát. Egy mondatfoszlány még ott lóg a levegőben:

– ...főbe, biza, én főbe lőném az egészet.

Molnos Ferenc

Sportélet a DK-ban

A Domokos Kázmér Óvoda, Gimnázium és Szakközépiskola testnevelés munkaközössége kiváló eredményekkel zárta a 2013-2014-es tanévet.

A diákok lelkesedése, kitartó munkája eredményeként idén is számos versenyen vehették részt a következő sportágakban: atlétika, labdarúgás, kosárlabda és kézilabda.

Nemzetközi szinten kitűnő eredményeket értek el az iskola leggyorsabb tanulói, az atléták, amikor 2013-ban a Tatai Minimathonon 9 ezüstéremmel érkeztek haza, 2014-ben pedig 4 ezüst és 5 bronzéremmel. Az iskola két labdarúgó csapata is szépen szerepelt a tanév végén megszervezett labdarúgó bajnokságokon. A gimnázium csapata Gyulán ért el IV. helyezést, a liceum csapata pedig Pápán ugyancsak a IV. helyen végzett. A nemzetközi versenyek sora az iskola női kézilabdacsapatával zárul. Ők Pécsen vettek részt az Összmagyar Diák bajnokságon. A kitartó és kemény edzések eredménye egy újabb IV. helyezés.

Ugyancsak IV. helyen végzett az iskola tanári csapata az Educatio Kupa Országos Terepfoci-bajnokságon.

Az országos szintű bajnokságok sorát a középiskolások számára Szatmárnémetiben megszervezett labdarúgó tornája indítja. A liceum csapata itt az V. helyezést nyerte el. A Ma-

rosvásárhelyen megszervezett megyei megmérettetés után a liceum legjobb lányfutói Kolozsváron versenyeztek, ahol III. helyen végeztek. A Kolozsváron megszervezett atlétika bajnokságon 6 megye vehetett részt, köztük Maros megye a DK képviselőivel.

Következzenek a megyei bajnokságon elért eredmények:

I. hely: atlétika – lányok – pentatlon (középiskola);

II. hely: atlétika – fiúk – pentatlon (középiskola);

III. hely: atlétika – lányok – cross (középiskola);

I. hely: – atlétika – lányok és fiúk egyéni számokban (középiskola);

II. hely: – atlétika – lányok és fiúk egyéni számokban (középiskola);

III. hely: – atlétika – lányok és fiúk egyéni számokban (középiskola);

III. hely: – kosárlabda – lányok és fiúk (középiskola);

III. hely: – labdarúgás – fiúk-Coca-Cola Kupa (középiskola);

IV. hely: – kézilabda – lányok és fiúk (középiskola);

IV. hely: – labdarúgás – lányok (I-IV. osztály);

IV. hely: – röplabda, lányok (V-VIII. osztály);

Gratulálunk minden sportolónak az eddig elért eredményekért, és kívánunk eredményes munkát a továbbiakban is.

Soós Levente

D.K. Kupa

Immár VII. alkalommal, október 4-én szervezte meg a szóvátai liceum a hagyományos D.K. Kupát. A 3 sportágat felölelő sportrendezvényen idén is részt vett a nyárádszeredai Bocskai István Iskolaközpont és a Korondi Középiskola.

Mindhárom iskola 3 sportágban képviseltette magát: atlétika, kézilabda (lányok) és labdarúgás (fiúk).

Íme az eredmények sportágakként és csapatban:

Atlétika:

- I. hely: Domokos Kázmér Iskolacsoporthoz;

- II. hely: Korondi Középiskola;

- III. hely: Nyárádszereda;

Kézilabda:

- I. hely: Domokos Kázmér Iskolacsoporthoz;

- II. hely: Bocskai István Elméleti Liceum, Nyárádszereda;

- III. hely: Korondi Középiskola;

Labdarúgás:

- I. hely: Bocskai István Elméleti Liceum, Nyárádszereda;

- II. hely: Domokos Kázmér Iskolacsoporthoz;

- III. hely: Korondi Középiskola;

Összesített eredmény:

- I. hely: Domokos Kázmér Iskolacsoporthoz;

- II. hely: Bocskai István Elméleti Liceum, Nyárádszereda;

- III. hely: Korondi Középiskola;

Kiválóan teljesítő diákok: Szász Árpád és Kozmos Emőke (atlétikában), Mészáros Vivien (kézilabdában) és Bokor Norbert (labdarúgásban).

A szóvátai csapatot felkészítő tanárok: Soós Zsigmond, Soós Levente és Kénesi Lajos edző.

Köszönettel tartozunk a Domokos Kázmér Iskolacsoporthoz vezetőségének, a Szántó Fülöp Pékségnek, a játékezőknek: Györfi Árpádnak, Dán Rajmondnak és Stefan Renátának.

Soós Levente

Kemény év volt

Fehér Zsolt immáron ötödször állt fel a Balkán Bajnokság dobogójára, ami figyelemre méltó eredmény, nem sokan mondhatják el magukról.

Az idei kemény év volt Zsolt számára, de ő igazi harcművészként viselkedve, kitett magáért.

A Slovenia Openen ezüst a török Bosphorus Openen bronz érmet szerzett. Tizenhét évesen megvédte a tavalyi felnőtt bajnoki címét, úgy, hogy a 2014-es év legjobb felnőtt taekwondosának nyilvánították ebben az országunkban. Habár a többiekhez képest kettővel több mérkőzést kellett vívjon, Taipeiben kiharcolta az nankingi ifjúsági olimpián való szereplés jogát, ami premiernek számít a román taekwondóban. Nankingben 5. helyezést ért el.

A Balkán bronzérmese. Ezenkívül részt vett a Szenior EB-n Bakuban, az U21 EB-n, Innsbruckban, és a moldáviai G1-es legkeményebb versenyen ezüstérmes lett. Felsorolni is sok, nemhogy végigküzdeni ezeken a nehéz versenyeken! Ószinte elismerésünk!

a Blackwidow SK

Segíteni tudó jó szakembert keresnek a meghibásodott autójukkal elakadt városiak a kicsiny székel faluban, ahol nincs autószerelőműhely. Az ezermester János bácsihoz igazítják őket. Egyikük megszólítja: – ... (Poén 1 és Poén 2). – ... (válasza a Poén 3-ban)!	Készítette: Molnos Ferenc	... Alfréd uszoda B.pesten	Skandináv kereszt- név	Masina	YP	Poén 3	Lamar- tine verse	Sós forrás	A mai táborozó	
	Poén 2									
	Főépítész ellentéte volna									
Japán röviden					Rist Lilla filmje Művészet					
Poén 1	Gyönyörű ló	OF Agyagfu- vola		Juttat Vágó- szerszám			Kis Attila György becézve			
Ipa				Szerszám- márka Ifj. szöv. volt				Román ember Haszonbér		
Jakov ... orosz zongorista			Virágfélék Gyávaság							
Trabantos kedves- kedve						Am. tó Nők érz. pontja				
Neves				Szőlő fűrtje Ez						
A kis orrú					Zinoe Határozott névelő					
Heinrich ... német gépgyártó			... West am. színész Románia				Diameter Wagner opera		Nitrogén A fémpez	
Liter	Svájci folyó Fűz virága				Sarah keverve Ám					
A leg- hosszabb orosz folyó		Vés Abu ... kalifa		Dé Katona Róbert		Itália Fred..., maratonista		Frank ..., humorista V. osztály		
Tabról való			Lándzsa Open Data Institute							
Idegen kincstár					... du Mexique S					
Okori város és nép				Érc németül Tesla				Mister Gramm		
Dunai látványos- ság										

Felelős kiadó: Szóvata Város Polgármesteri Hivatala, Péter Ferenc polgármester
Szerkeszti: Molnos Ferenc, Grafikai szerkesztő: Siklodi Zsolt
Lapszámunk munkatársai: Csortán Ferenc, Fehér László, Fekete Árpád,
Györfi Andrea, Kiss Zsófia, Soós Levente

ISSN 2069-0827